

Política de foment de l'alerta interna i de protecció de les persones alertadores

Estratègia d'integritat i lluita contra la corrupció de l'Oficina Antifrau de Catalunya

Aquesta política de foment de l'alerta interna i de protecció de les persones alertadores¹ internes forma part de l'estratègia global de l'Oficina Antifrau de Catalunya per fomentar la conducta ètica dins la seva organització, prevenir riscos per a la integritat institucional, i detectar, investigar i, si escau, exigir responsabilitats en cas de conductes irregulars, fraudulentos o corruptes.

L'objectiu d'aquesta política és triple. En primer lloc, establir les bases formals per a la construcció d'una cultura ètica que reconegui organitzativament la importància d'alçar la veu en defensa de l'interès públic. En segon lloc, encoratjar les persones que treballen a l'Oficina Antifrau o s'hi relacionen en un context laboral o professional, de forma estable o temporal, a alertar internament en cas d'índicis d'infraccions de la normativa o conductes contràries al codi ètic. En tercer lloc, protegir les persones alertadores internes de qualsevol potencial represàlia i establir mesures per al seu suport i acompanyament a l'hora d'alertar.

En definitiva, l'Oficina Antifrau aprova i divulga aquesta política perquè totes les persones que treballin per a ella puguin prendre una decisió fonamentada sobre la conveniència d'alertar.

1. Cultura de defensa de l'interès públic

L'Oficina Antifrau de Catalunya està compromesa amb la construcció i manteniment d'una cultura ètica organitzacional que afavoreixi l'observació dels més elevats estàndards de conducta tant entre les autoritats i el personal al seu servei, com per part de qualsevol altra persona que desenvolupi alguna

---

¹ En aquest document s'empren com a sinònims el terme persona *alertadora* (traducció del terme anglès *whistleblower* preferida per l'Oficina Antifrau), *denunciant* (traducció triada per altres llengües romàniques del nostre entorn) i *informant* (terme neutre triat per la Llei 2/2023, de 20 de febrer, alhora que eufemisme que pot induir a confusió).

funció o tasca en nom de l'Oficina Antifrau, en virtut d'un contracte, un conveni, una designa o qualsevol altre instrument legal adient.

Des de 2010, l'Oficina Antifrau ha impartit formació sobre com la cultura d'una organització² marca el seu to ètic institucional. Ha divulgat a través de diverses publicacions com en el dia a dia, el que informalment s'encoratja a fer, el que es tolera i el que no es tolera acaba tenint tant o més impacte que el que està formalment escrit en qualsevol codi ètic o en la normativa interna. En aquest sentit, la cultura organitzacional acaba actuant com un control ètic informal.

Per garantir que aquesta cultura es mantingui alineada amb els principis i valors de l'ètica pública administrativa, l'Oficina Antifrau ha articulat dins el seu **sistema d'integritat institucional** —en la infraestructura ètica— diversos instruments de guiatge —el codi ètic i de conducta o la clàusula ètica dels contractes i convenis de col·laboració subscrits per l'Oficina Antifrau—, d'assessorament en cas de dubtes o dilemes ètics (la Comissió Assessora en Ètica) i d'avaluació (els informes anuals de la CAE o les avaluacions anuals de l'acompliment de les persones que ocupen càrrecs de comandament).

Ara, amb aquesta política, l'Oficina Antifrau de Catalunya fa un pas més per formalitzar la importància d'actuar proactivament en defensa de l'interès públic; no només perquè la denúncia és útil per a la detecció d'infraccions, sinó perquè s'empara en el dret fonamental a la **llibertat d'expressió**, en el dret constitucional a comunicar i rebre lliurement informació veraç.

En definitiva, aquesta política cerca instil·lar en la cultura organitzacional que «alçar la veu» per comunicar infraccions de la normativa aplicable o del seu codi ètic constitueix un acte de **lleialtat institucional** i aclarir que qualsevol desqualificació de la denúncia com a deslleial és una interferència inacceptable en l'exercici d'un dret fonamental en defensa de l'interès públic.

2. Foment de l'alerta interna

2.1. La importància d'alertar amb promptitud

Les persones que treballen en una organització o s'hi relacionen en un context laboral o professional acostumen a ser les primeres a conèixer actuacions internes que poden amenaçar o perjudicar l'interès públic. La promptitud en l'alerta i una gestió interna de la informació rebuda que garanteixin la diligència, l'objectivitat i la confidencialitat, permeten:

- esclarir els fets i, si escau, reconduir les conductes impròpies detectades, revisar les decisions i els actes administratius afectats per les infraccions que s'hagin comès i exigir responsabilitats.

---

² La cultura d'una organització al·ludeix al conjunt de normes, valors, assumpcions i significats compartits dins una organització que guien el comportament dels seus membres, tant a través d'estructures explícites com de convencions implícites.

- evitar la normalització i la perpetuació de les conductes impròpies o les infraccions que s'hagin pogut materialitzar³.

2.2. El sistema intern d'informació o d'alerta (SIA) de l'Oficina Antifrau

Per aconseguir-ho, recentment s'ha incorporat al sistema d'integritat institucional (SII) de l'Oficina Antifrau, entre els instruments preventius i contingents de la seva **infraestructura de gestió de riscos**:

1. Un **canal intern de comunicacions** per alertar de forma **anònima i segura** d'infraccions de la normativa o de conductes contràries al codi ètic que ja s'han comès, d'altres que no s'han materialitzat però que molt probablement ho facin, d'actes o omissions que la persona tingui motius raonables per considerar infraccions o bé d'intents d'ocultar infraccions. Al web de l'Oficina Antifrau i a la seva seu electrònica hi ha tota la informació necessària per emprar aquest canal.
2. Una **regulació** del canal (Resolució) amb instruccions que concreten, entre altres aspectes, què comunicar a través d'aquest canal, el procediment per rebre, tramitar i emetre una resposta sobre les alertes rebudes o les garanties per a la protecció de les persones informants.
3. Un **responsable** del sistema intern d'alerta⁴ (SIA), designat pel director o directora de l'Oficina, que desenvolupa les seves funcions de forma independent i autònoma, i un lloc de treball que incorpora, entre d'altres, la funció **gestora del canal intern**. La resolució anteriorment esmentada estableix com nomenar, formar, suplir o cessar la persona gestora del canal; garanteix que aquest lloc es proveeixi per concurs de mèrits i que la persona que l'ocupa reporti, en aquestes qüestions, directament al responsable del SIA.

El sistema intern d'alerta garanteix els **principis** d'anonimat en la comunicació; de diligència, objectivitat, imparcialitat i confidencialitat en el tractament de la informació rebuda, així com d'igualtat de tracte en la resposta i de congruència i proporcionalitat en la proposta de mesures a adoptar.

2.3. L'alerta com a exercici de responsabilitat

Amb la posada en marxa d'aquest sistema, l'Oficina Antifrau de Catalunya encoratja totes les persones que hi treballen o s'hi relacionen en un context laboral o professional, de forma estable o temporal, a informar en cas d'indicis d'infraccions o conductes contràries a l'interès públic. Cal recordar que posar en coneixement de l'organització els indicis de què es disposi és un acte de responsabilitat. La informació aportada serà estudiada i es continuarà indagant amb total reserva i confidencialitat, amb el doble objectiu de:

- protegir la persona alertadora de qualsevol represàlia potencial i
- no malmetre la reputació de les persones afectades fins que les indagacions dutes a terme permetin esclarir els fets.

---

³ Per saber-ne més sobre com es normalitza la corrupció i altres transgressions de la normativa, vegeu *Factors potenciadors i perpetuadors dels riscos. Com es normalitza la corrupció a les organitzacions*, dins la col·lecció Riscos per a la integritat en la contractació pública, Document de treball núm. 8, pàg. 6-15.

⁴ En la nomenclatura de la Llei 2/2023, responsable del «sistema intern d'informació».

L'Oficina Antifrau empara les persones informants internes que tinguin motius raonables per creure, a la llum de les seves circumstàncies i de la informació de què disposin en el moment de la denúncia, que els fets que comuniquen són certs. La protecció no decau quan, de bona fe, es comuniqui informació inexacta o que resulti ser errònia. En aquest sentit, els motius per informar són irrellevants. Tampoc requereix que s'aportin proves concloents si es plantegen dubtes raonables o sospites fonamentades. Per contra, no gaudiran de protecció les persones que proporcionin informacions fal·laces; és a dir, sabedores de la seva falsedat.

3. Protecció de les persones alertadores internes

3.1. Prohibició de represàlies

Cap persona al servei de l'Oficina Antifrau de Catalunya pot amenaçar, assetjar, degradar, suspendre, acomiadar o discriminar de cap manera una persona per haver:

- Comunicat indicis d'infraccions o de conductes contràries al codi ètic a través del canal intern.
- Aportat dades, testimoni o qualsevol altra assistència demanada per la persona gestora del canal intern en el procediment per investigar l'alerta comunicada i, si s'escau, exigir responsabilitats a les persones autores de les infraccions o males praxis.

3.2. Mesures de protecció i suport

L'Oficina Antifrau, conscient dels dubtes i reticències que les persones solen tenir a l'hora d'alertar internament, posa en marxa les següents mesures de suport:

- **Formació interna** sobre el SIA i sobre l'ús i les garanties de protecció del canal intern.
- **Informació general** sobre quan cal alertar, on o com fer-ho a través de les preguntes i respostes més freqüents, publicades a la web.
- **Assessorament de la persona gestora del canal intern** per resoldre consultes concretes o incerteses sobre el moment o la forma d'alertar.

Un cop presa la decisió d'alertar, la principal mesura *ex ante* de protecció és la **l'anonimat** en la comunicació a través del canal intern. Tanmateix, en una institució de dimensions petites com l'Oficina Antifrau, és possible que la identitat de la persona alertadora sigui deduïda. Per això, si la persona té el convenciment que la seva identitat es podria deduir, es recomana emprar el canal extern de denúncies⁵.

---

⁵ El canal extern per a les persones alertadores internes de l'Oficina Antifrau resta pendent de la configuració que dugui a terme la llei catalana de protecció de les persones que informin d'infraccions.

Si la comunicació no es realitza de forma anònima (per exemple, comunicació telefònica) o si la identitat de la persona alertadora **ha estat exposada**, l'Oficina Antifrau estableix les següents mesures addicionals de protecció.

- Comprovació dels fets que la persona alertadora reporti com a amenaces o represàlies i, si es confirmen, posar-ho en coneixement del director o la directora de l'Oficina Antifrau, per poder incoar els procediments d'exigència de responsabilitats adients en cada cas.
- Estudi i avaluació, d'ofici o a petició de la persona alertadora, de la idoneïtat de proposar mesures d'acompanyament emocional o psicològic (que en el cas del personal propi de l'Oficina seran les que determini el servei de prevenció de riscos laborals, si escau, i prèvia derivació) o de suport econòmic.
- Seguiment de qualsevol procediment administratiu que afecti la seva vinculació a l'Oficina Antifrau i que pugui ser emprat com a represàlia. Per exemple, entre els seus servidors públics o el personal d'empreses contractistes, es pot sol·licitar l'accés a la documentació de procediments de selecció o de provisió, de les sol·licituds de formació o dels procediments d'avaluació anual de l'acompliment, per garantir l'objectivitat i la imparcialitat i prevenir eventuais represàlies.
- En el cas que es tracti de personal de l'Oficina Antifrau, reubicació a una altra unitat o adscripció d'una altra persona supervisora (quan la persona afectada sigui la seva cap directa) fins que els fets s'esclareixin.

Actualització continuada d'aquesta política

L'Oficina Antifrau de Catalunya revisarà periòdicament aquesta política per vetllar per la seva eficàcia en els tres objectius que la impulsen. Aquestes revisions es duran a terme cada cop que la persona responsable del SIA ho sol·liciti i, com a mínim, un cop cada tres anys.

Barcelona, 9 de juny de 2023

